

Sirk Vidocq contra Balzac Vautrin

Pere A. Pons

Douglas Sirk.

Escándalo en París és el títol d'una de les primeres pel·lícules de Douglas Sirk. La va rodar l'any 1945, just sis anys després d'haver desembarcat a Hollywood fugint de l'Europa entenebrida pels nazis, i no té res que deixi endevinar —ni per estètica, ni per vigor o tensió emocional, ni tampoc per qualitat— els grans melodrames que el mateix Sirk havia de rodar durant la dècada dels cinquanta, i que són els que li han acabat reportant tot el prestigi —merescudíssim— que té actualment. De totes maneres, això no vol dir que aquesta pel·lícula estigui mancada d'interès ni de qualitats, perquè, si se'm permet de dir-ho així, encara que és una pel·lícula molt menor, ho és com són menors moltes de les pel·lícules que es feren durant els anys daurats de Hollywood: amb una gràcia i una eficàcia perfectament artesanes, és a dir, perfectament persuasives. A més, i d'això és del que en aquest article pretenc parlar, *Escándalo en París* té una curiositat que, especialment per als entusiastes de les novel·les d'Honoré de Balzac, resultarà poc menys que

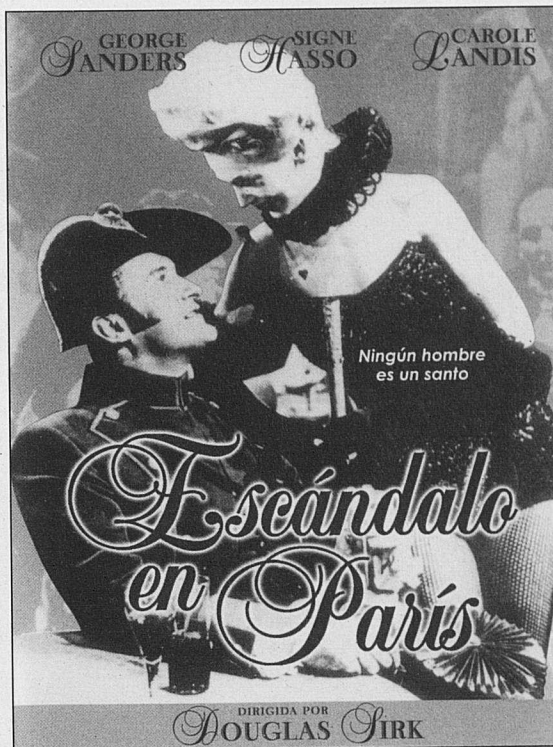
sorprenent i fantàstica. Aquesta curiositat és el seu protagonista, basat en un personatge real anomenat François-Eugène Vidocq.

Nat a Arràs l'any 1775 i mort a Brussel·les l'any 1857, Vidocq fou un producte típic de la França de la Revolució i, posteriorment, de la França de la Restauració, aquella França convulsa, sangonosa i desconjuntada en què, per ascendir socialment o per esdevenir algú, ja no comptaven tant les herències rebudes sense mèrit gràcies als lligams familiars o a la classe social a què hom pertanyia, com l'astúcia, el coratge i l'amoralitat ferotge i creadora de què era posseïdor o capaç cada individu. Vidocq, lúcid, astut i agosarat, va saber entendre el nou panorama i se'n va saber aprofitar, com demostra la seva trajectòria vital, que va començar exercint de criminal de poca categoria per passar a ser espia del conseller d'Estat, després baró i, finalment, cap d'una brigada de policia formada per antics presidians, de la qual va acabar sent expulsat per instigació al robatori, fet que el va portar a mo-

rir finalment en la més absoluta pobresa. *Escàndalo en París* ve a ser, doncs, el biopic edulcorat de Vidocq; edulcorat i magnificat, perquè a la pel·lícula no només aconsegueix de convertir-se en el cap d'una brigada, sinó de tot el cos de policies de París, i a més a més és simpàtic i un gran seductor, i a la fi s'acaba redimint de les seves maldats (pur Hollywood!) i casant (encara un Hollywood més pur!) amb la filla preciosa del Ministre de Policia. Certament, la França d'aquell temps era convulsa i imprevisible, però ni de bon tros no ho era prou com per superar la imaginació imprevisible de què Hollywood sempre ha fet gala.

Sigui com sigui, el material de partida del guió de la pel·lícula són les *Memòries* que el mateix Vidocq va publicar l'any 1828. I aquí és on apareix la figura de Balzac, el qual també va llegir les *Memòries* de Vidocq i també s'hi va inspirar, en el seu cas per crear un dels personatges més, extraordinaris, no només de la *Comèdia Humana*, sinó també de tota la història de la literatura universal: Vautrin. Com és habitual en l'obra total de Balzac, el personatge de Vautrin apareix, amb noms i identitats canviades (és un expert en disfresses), en moltes de les novel·les que conformen la *Comèdia Humana*, però en el llibre que apareix d'una manera més fascinant i reveladora és a *Pare Goriot*. És absolutament recomanable llegir —o rellegir— aquesta novel·la després de visionar *Escàndalo en París*, sobretot per comparar les diferents concepcions del món —les diferents actituds davant del món— que es poden proposar o formular des d'una obra d'art partint d'un mateix material humà; és a dir, convé comparar-les per contraposar, sense jerarquitzar-ne els valors (seria una greu injustícia), el realisme cru i brutal de Balzac amb l'idealisme alegre i mistificador del Hollywood clàssic.

Una maniobra útil per fer la comparació entre dues representacions d'un personatge insolent i sentencios com Vidocq és agafar-ne les frases més esmolades o provocadores. Aquesta és la frase més provocadora que diu el Vidocq de Sirk: "L'amor i el crim són incompatibles. Només els homes despietats poden combinar-los". És una frase excel·lent, sens dubte: i valenta i cínica i provocadora, però en el fons d'una simpatia i un encant innegables. De l'home que la diu, hom potser no se'n fiarà mai, però aspirarà sempre a agradar-li. Complementàriament, aquesta és una de les infinites frases genials i provocadores que diu el Vautrin de Balzac: "A París, l'home honorat és el que calla i es nega a compartir. No li parlo d'aquests pobres idiotes que pertot arreu fan la feina sense rebre mai cap recompensa i que jo anomeno la confraria de les esparnyes de Déu. Sí, entre ells trobarà la virtut en la flor de la beneiteria, però entre ells trobarà la misèria. La cara llarga d'aquesta pobra gent, si Déu els fes la mala passada de no ser-hi el dia del judici final!". L'home que diu una frase així només espanta i fascina; per tant, resulta impossible de tractar-lo com a un igual: o t'hi sotmetes amb devoció corrupta o el defuges pres pel terror.

Evidentment, la diferència que hi ha entre una frase i l'altra és la mateixa que hi ha entre la sublimació heroica d'un caràcter i uns fets (Vidocq més Sirk) i la lucidesa deliberadament en brut de qui observa la realitat sense vels ni coartades (Vautrin més Balzac). És la mateixa diferència que hi ha entre aquestes altres dues frases. Diu Vidocq: "París és El Dorado per a qualsevol cavaller de fortuna". I diu Vautrin, aconsellant a un jove ambiciós i ingenu, de nom Rastignac, sobre com introduir-se al gran París: "Sap com es fa camí, en aquestes terres? Amb l'esclat del geni o amb la traça de la corrupció. Cal penetrar aquesta massa d'homes com una bala de canó o esquitllar-s'hi com una pesta." És un fet: les diferències s'imposen, són abismals. I, tanmateix, en acabar de veure *Escàndalo en París*, i en començar a pensar en aquesta idea comparativa, vaig notar que hi havia alguna cosa que fallava: com si, en la pel·lícula de Douglas Sirk, hi hagués quelcom tan pertorbador i amenaçant com en el Vautrin de Balzac. No vaig trigar gaire a descobrir que aquesta pertorbació provenia de l'actor que interpretava el personatge de Vidocq, el magnífic George Sanders. Sí, el seu rostre ple de malícia sorneguera, el seu cinisme impecable i persuasiu, els seus aires de bon jan amb doble fons i astúcia, inevitablement fan pensar que, a pesar d'haver redimit el seu passat criminal, a pesar d'haver-se casat amb la filla del Ministre, a pesar de complir diligent com a nou cap de la Policia, res no ens assegura que, passat el temps, no tornarà a delinquir. Fins i tot, amb més perill i més ferotgia que mai contra les seves víctimes, perquè, a més de la seva natural astúcia, de la seva maldat de savi sense escrúpols, podrà aprofitar-se de la posició que ocupa, és a dir, que podrà ser, a la vegada, una bala de canó i una pesta. ■